

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

Het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving bevat normen waaraan goed beleid of goede regelgeving dient te voldoen. Uitgebreide informatie vind je op www.naarhetiak.nl (klik dan op de tekst "Naar het IAK" in de linker kolom).

1. Wat is de aanleiding?

Het wetsvoorstel vloeit voort uit het Coalitieakkoord 2021-2025 *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst* (p. 38) en is toegezegd bij brief van 10 december 2020 (Kamerstukken II 2020/21, 30977, nr. 157).

2. Wie zijn betrokken?

Het wetsvoorstel is relevant voor de bij de strafrechtspleging betrokken organisaties (waaronder de politie, het openbaar ministerie, de rechtspraak en DJI) en de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

3. Wat is het probleem?

Zoals ook uit verschillende publicaties¹ blijkt hebben maatschappelijke ontwikkelingen waaronder globalisering en digitalisering geleid tot veranderingen van zowel de wijze waarop als de mate waarin spionage plaatsvindt als de verschijningsvormen van spionage. Zoals in paragraaf 2 van de memorie van toelichting wordt beschreven, biedt het strafrecht op dit moment echter nog onvoldoende mogelijkheden om op te treden tegen spionageactiviteiten waarbij geen sprake is van een schending van (staats-, ambts- of bedrijfs-) geheimen of waarbij andere handelingen worden verricht dan het verstrekken van informatie, terwijl ook dergelijke spionageactiviteiten grote schade aan zwaarwegende Nederlandse belangen, zoals de nationale veiligheid en de veiligheid van personen, tot gevolg kunnen hebben.

Daarnaast komt de ernst van digitale spionageactiviteiten tot op heden nog onvoldoende tot uitdrukking in de strafmaat die geldt voor de verschillende computermisdrijven die in dat verband relevant zijn. Dit wordt nader toegelicht in paragraaf 4.2 van de memorie van toelichting.

4. Wat is het doel?

Uitbreiding van de strafbaarstelling van spionage heeft tot doel om strafrechtelijk in te kunnen spelen op de veranderingen in de verschijningsvormen van spionage.

5. Wat rechtvaardigt de overheidsinterventie?

Het tegengaan van spionageactiviteiten en de bescherming van zwaarwegende Nederlandse belangen, zoals de nationale veiligheid, zijn een taak die berust bij de overheid. Spionageactiviteiten tasten de soevereiniteit van Nederland aan. Zij brengen schade toe aan het handelingsvermogen van de Nederlandse overheid, het functioneren van de democratische en internationale rechtsorde en de daarin gedeelde waarden, de nationale veiligheid, het verdien- en concurrentievermogen van Nederland en kunnen bijdragen aan maatschappelijke ontwrichting. Om die reden is het van belang dat voldoende middelen beschikbaar zijn om spionage tegen te gaan. Dat is ook van belang omdat in de landen om ons heen aanvullende maatregelen zijn of worden genomen om spionage tegen te gaan. Het is belangrijk dat de Nederlandse strafwetgeving op een gelijkwaardig niveau blijft met de wetgeving in andere Europese landen om te voorkomen dat het risico ontstaat dat Nederland – en daarmee de Nederlandse overheid, Nederlandse bedrijven en Nederlandse burgers – in verhouding tot andere landen een aantrekkelijk doelwit wordt voor spionageactiviteiten. Dat geldt des te meer omdat Nederland een gastland is voor een groot aantal

¹ Onder andere Dreigingsbeeld statelijke actoren en Cyber Securitybeeld Nederland 2020.

volkenrechtelijke organisaties en onderdeel uitmaakt van verschillende bondgenootschappen, waardoor Nederland ook jegens hen een verantwoordelijkheid heeft om maatregelen te nemen tegen spionage.

6. Wat is het beste instrument?

Er worden door de overheid verschillende maatregelen getroffen om spionageactiviteiten van andere landen tegen te gaan. Zo is bijvoorbeeld het dreigingsbeeld statelijke actoren (DBSA) opgesteld om de weerbaarheid van de samenleving in de vorm van bewustwording te vergroten. Een andere maatregel voor het tegengaan van spionageactiviteiten is om bestuursorganen, personen of instanties, zoals onderwijsinstellingen, kenniscentra of werkgevers, via voorlichting of in een concrete casus een ambtsbericht te informeren over spionageactiviteiten die de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten hebben waargenomen. Daarmee worden de ontvangers in staat gesteld (rechts)maatregelen te treffen.

In aanvulling hierop is het van belang ook binnen het strafrecht voldoende mogelijkheden te bieden voor de aanpak van (ernstige vormen van) spionage, zodat kan worden opgetreden tegen personen die schadelijke spionageactiviteiten verrichten en zo zwaarwegende Nederlandse belangen schaden. Versterking van de strafrechtelijke aanpak is een element van het bredere Nederlandse beleid zoals uiteengezet in de Kamerbrief over het tegengaan van statelijke dreigingen (Kamerstukken II 2018/19, 30821, nr. 72) en de beleidsreactie op het DBSA en de voortgang van de aanpak statelijke dreigingen (Kamerstukken II 2020/21, 30821 nr. 125). Uitbreiding van strafbaarheid is slechts mogelijk door aanpassing van wetgeving.

7. Wat zijn de (neven)gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

De nieuwe strafbaarstelling richt zich tot eenieder. Er zijn bepaalde doelgroepen die een grotere kans hebben met deze strafbaarstelling in aanraking te kunnen komen, zoals personen in dienst van de overheid die werken met gevoelige informatie, personen in dienst van bedrijven of onderwijsinstellingen die zich bezighouden met hoogwaardige technologieën, personen in dienst van bedrijven die zich bezighouden met vitale processen en personen binnen diasporagemeenschappen. Dit vraagt een bepaalde alertheid van de personen uit de genoemde doelgroepen binnen overheid, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven wanneer contacten worden onderhouden met een buitenlandse mogendheid. Deze alertheid wordt nu ook al gevraagd van deze doelgroepen in het kader van integriteit.

Voor de gevolgen voor de organisaties die betrokken zijn bij de strafrechtspleging wordt verwezen naar paragraaf 7 van de memorie van toelichting.